

Jsoucí a aktualita / Aktualita a jsoucí

Co je vlastně jsoucí? Obvykle se tím míní, že něco jest, tj. že to je skutečné. A co když to není skutečné, můžeme o tom říci, že to „jest“? Tak třeba taková sedmička, tj. číslo 7: můžeme říci, že „jest“? Říkáme to ovšem, když třeba počítáme: 10 bez 3 „jest“ 7. Jak jinak bychom to mohli říci – že to „dělá“ 7? Ale nechme toho – jde o čísla: můžeme o číslech říci, že „jsou“? Někteří z nejstarších filosofů měli za to, že jen to, co se naprosto a nikterak nemění, je tou „pravou skutečností“; a právě pythagorejci byli přesvědčeni, že čísla jsou základem všeho. Jak tedy rozhodneme? Nechme tedy zatím stranou, zda lze čísla považovat co cosi „skutečného“, ale odepřeme jim „jsoucnost“ třeba s odůvodněním, že nemají žádnou svou „jsoucnost právě nyní“ (aspoň pokud je právě nemáme na mysli, tedy ve svém vědomí), tedy svou „aktuálnost“. Abychom mohlo o něčem říci, že to opravdu „jest“, musí to mít nějakou svou „aktuálnost“, tj. musí to být právě teď a právě tady. Dnes už takřka nikdo vážně nepočítá s tím, že „jsou“ nějaké skutečnosti, které by mohly být „aktuální“ vždy a trvale. Také to ovšem musíme dobře uvážit: především nemůžeme na ni takového ukázat, protože i to, nač bychom mohli tak dlouho ukazovat, kolik bychom stačili, a které by se (zdánlivě) vůbec neměnilo, by přinejmenším stále měnilo svou polohu, své místo, své „tady“. Víme přece, že tato planeta se pohybu velkou rychlostí jednak kolem slunce, jednak i se sluncem (a ostatními planetami a jejich měsíci) ještě větší rychlostí kolem centra naší Galaxie, ale dokonce ještě větší rychlostí spolu s celou galaxií prostorem mezgalaktickým (a mohli bychom pokračovat dále, ale stejně už dávno nevíme, kam vlastně se pohybujeme). A jak to je s tím „ted“, když to vůbec nejde s tím „tady“? Můžeme uvést třeba jen jako příklad nějaké jsoucno, které by zůstávalo naprosto identické se sebou samým (a tudíž zcela bez proměny), i když je „místně“ unášeno velkou rychlostí neznámo kam? Je sice pravda, že některá (předpokládaná) jsoucna jsou trvalejší než jiná, takže když se některá mění, jiná se zdají zůstávat. Ale to je právě jenom pouhé zdání, závislá na tempu našeho vlastního pozorování a vůbec života. Tzv. jsoucna můžeme seřadit podle toho jak dlouho jsou schopna „trvat“ beze změny tím, čím „jsou“ v každé chvíli, dokud trvají. Ale především neznáme žádné ani nejdéle trvající „jsoucno“, které by někdy nevzniklo a které by – třeba někdy za hodně dlouhou dobu – zase nezaniklo (byť v daleké budoucnosti). Zatím víme, že takovým nesmírně vytrvalým, byť velmi maličkým „jsoucnem“ je proton; nicméně i protony vznikají a zanikají, i když některé vznikly s počátkem našeho Vesmíru, jen málo z nich v dosavadním průběhu vesmírného vývoje už zanikly (a některé ještě zaniknou), a většina z nich možná zanikne až spolu se zánikem Vesmíru. Ale ještě vážnější to je s jejich „nitrem“, s tím, z čeho se „skládají“ (což je nevhodný termín, neboť nejde o žádnou „složeninu“). Nejen uvnitř atomů, ale i uvnitř subatomárních částic se stále něco děje, a nemáme nejmenšího důvodu, proč se domnívat, že by snad na nějakém velmi nízkém nebo nejnižším stupni panovala jakákoli nehybnost.

(Písek, 121023-1.)